

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

14 maja 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Adam Doliwa (przewodniczący)

SSN Piotr Telusiewicz

SSN Kamil Zaradkiewicz (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 14 maja 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej C.N.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 26 listopada 2020 r., V ACa 452/20,

w sprawie z powództwa C.N.

przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.

o zapłatę ewentualnie o ustalenie,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania
i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Piotr Telusiewicz

Adam Doliwa

Kamil Zaradkiewicz

[M.O.]

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 29 czerwca 2020 r., II C 658/17, Sąd Okręgowy w Warszawie w sprawie z powództwa C.N. przeciwko Bankowi S.A. w W. o zapłatę ewentualnie o ustalenie, oddalił powództwo główne (pkt I), ustalił, że umowa o kredyt hipoteczny nr [...] zawarta 30 stycznia 2006 r. pomiędzy C.N. a Bankiem S.A. w W. (obecnie Bank S.A. w W.) jest nieważna (pkt II), ustalił, że Bank S.A. w W. ponosi koszty procesu w całości i pozostawił ich szczegółowe rozliczenie referendarzowi sądowemu (pkt III).

Sąd I instancji ustalił, że 30 stycznia 2006 r. powódka zawarła z poprzednikiem prawnym pozwanego banku umowę o kredyt hipoteczny [...] waloryzowany kursem CHF na sfinansowanie kosztów budowy domu jednorodzinnego w wysokości 150 000 zł. Jako walutę waloryzacji wskazano CHF. Kwota kredytu wyrażona w CHF miała być określona na podstawie kursu kupna waluty CHF z tabeli kursowej Banku S.A. z dnia i godziny uruchomienia kredytu/jego transzy.

Okres kredytowania ustalono na 228 miesięcy, tj. od 30 stycznia 2006 r. do 10 stycznia 2025 r.

Na mocy umowy powódka zobowiązana była do spłaty kapitału kredytu wraz z odsetkami miesięcznie, w ratach kapitałowo-odsetkowych w terminach i kwotach określonych w harmonogramie spłat, stanowiącym integralną część umowy. Raty kapitałowo-odsetkowe oraz raty odsetkowe spłacane miały być w PLN po uprzednim ich przeliczeniu według kursu sprzedaży CHF określonego w tabeli kursowej Banku S.A., obowiązującego w dniu spłaty o godzinie 14:50.

Na podstawie aneksu do umowy kredytu z 3 stycznia 2012 r. bank zapewnił powódce możliwość dokonywania zmian waluty spłaty kredytu z waluty PLN na CHF oraz z waluty CHF na walutę PLN.

Sąd I instancji ustalił również, że środki z kredytu miały zostać przeznaczone na cele mieszkaniowe powódki, oraz że umowa została zawarta z wykorzystaniem wzorca umownego przedłożonego przez bank, którego postanowienia nie zostały zmienione w wyniku negocjacji w zakresie kwestionowanym przez powódkę w niniejszym postępowaniu.

Powódka początkowo spłacała kredyt w walucie PLN natomiast od stycznia 2012 r. spłacała raty kredytu bezpośrednio w walucie waloryzacji (CHF). W okresie

od 10 marca 2006 r. do 10 stycznia 2017 r. powódka wpłaciła na poczet rat związanych z kredytem 79 150,55 zł i 21 586,69 CHF.

W ocenie Sądu I instancji powództwo było zasadne w zakresie żądania ewentualnego, tj. żądania stwierdzenia nieważności umowy kredytu.

Sąd *a quo* uznał, że powódce przysługuje interes prawny w dochodzeniu tak sformułowanego żądania. Pozytywne rozstrzygnięcie, biorąc pod uwagę, że umowa kredytu wygenerowała długoterminowy stosunek prawny, pozwoli bowiem uniknąć ewentualnych sporów w przyszłości w zakresie wysokości świadczenia pieniężnego należnego bankowi.

Na podstawie analizy stanu faktycznego ustalonego przez Sąd I instancji, a w szczególności na podstawie analizy treści umowy kredytu, Sąd ten doszedł do przekonania, że strony nie umówiły się co do głównych świadczeń mających być przedmiotem umowy. Brak określenia w umowie jej głównych świadczeń, w ocenie Sądu I instancji, prowadzi tymczasem do stwierdzenia, że umowa jest w całości nieważna. Sąd *a quo* podkreślił w tym kontekście, że zarówno indeksacja, jak i odesłanie do tabel kursowych stanowią główny przedmiot umowy, przy czym postanowienia umowy w tym zakresie nie zostały sformułowane jednoznacznie (brak wskazania zasad ustalania kursów, brak rzetelnej informacji o ryzyku walutowym przy jednoczesnym wykreowaniu poprzez indeksację takiego ryzyka).

W ocenie Sądu zobowiązanie powódki ustalone było w walucie CHF, która w okresie spłaty kredytu była podstawą określania wysokości kapitału pozostałego do spłaty oraz odsetek. Oznacza to, że nie tylko wysokość kapitału kredytu była jednostronnie ustalona przez pozwaną, lecz również to, że pozwany bank naliczał dodatkowo odsetki od kapitału obliczonego w wyniku zastosowania dowolnie ustalonego kursu CHF. W ocenie Sąd *a quo* nie jest dopuszczalne, aby postanowienia umowne dawały jednej ze stron uprawnienie do kształtowania według swojej woli zakresu obowiązków drugiej strony, ponieważ byłoby to sprzeczne z naturą umowy.

Sąd wskazał również na sprzeczność umowy kredytu z art 69 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz.U. z 2024 r., poz. 1646; dalej jako: „pr. bank.”) w brzmieniu obowiązującym na dzień zawarcia umowy, który

to przepis ma charakter bezwzględnie obowiązujący, a więc jego naruszenie powinno skutkować stwierdzeniem nieważności umowy.

Umowa kredytu jest umową dwustronnie zobowiązującą i ma charakter odpłatny z uwagi na obciążenie kredytobiorcy obowiązkiem zapłacenia kredytodawcy odsetek i prowizji, które stanowią wynagrodzenie za korzystanie ze środków pieniężnych udostępnionych przez bank.

W konsekwencji bank mógł czerpać zysk z umowy kredytu wyłącznie w postaci odsetek oraz prowizji. Tymczasem bank w umowie zastrzegł na swoją rzecz dodatkowy zysk w postaci marży związanej z ustalaniem kursu waluty CHF, który to zysk bank uzyskiwał poprzez dokonywanie przeliczeń waluty w oparciu o dowolnie ustalany przez siebie kurs waluty.

Sąd I instancji zauważył ponadto, że w umowie określona została wyłącznie kwota kapitału, który miał zostać udostępniony powódce. Nie zostały natomiast określone świadczenia powódki, tj. wysokość salda kredytu, sposób jego wyliczenia oraz zasady, w oparciu o które miała być określona wysokość poszczególnych rat. W konsekwencji powódka, według stanu na dzień zawarcia umowy, w żaden sposób nie była w stanie określić wysokości swojego zadłużenia (salda kredytu) i to nawet przy założeniu, że zarówno oprocentowanie jak i kurs średni NBP waluty CHF byłyby niezmiennie przez cały okres trwania umowy.

W ocenie Sądu *a quo* w przypadku określenia wysokości świadczenia w wyniku waloryzacji należy przyjąć, że miernik wartości służący tejże waloryzacji (indeksacji) powinien być określany w sposób precyzyjny, tak aby możliwe było jego obiektywne oznaczenie. W przeciwnym razie nie zostanie spełniony wymóg oznaczoności świadczenia. Pozostawienie jednej ze stron możliwości swobodnego kształtowania wskaźnika waloryzacji skutkowałoby natomiast w istocie brakiem określenia wysokości świadczenia, a zatem brakiem uzgodnienia tego elementu umowy.

Sąd uznał w konsekwencji, że umowa zawarta przez powódkę z pozwanym bankiem jest nieważna. Jednocześnie, mimo stwierdzenia nieważności umowy kredytu żądanie powódki, którego przedmiotem była zapłata, w ocenie Sądu I instancji, nie zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd *a quo* podkreślił w tym kontekście, że o świadczeniu nienależnym może być mowa jedynie w sytuacji, gdy spełniane jest bez ważnej i skutecznej podstawy prawnej. Tymczasem powódka spełniała świadczenia polegające na zwrocie pozwanej środków, które wcześniej od niej otrzymała.

Sąd nie miał wątpliwości, że świadczenie spełniane przez powódkę mogło i powinno zostać uznane za zwrot wcześniej otrzymanych od pozwanej środków. W tej sytuacji, nawet wobec uznania umowy za nieważną, istnieje stosunek prawny, który stanowi podstawę tak dokonanych przesunięć majątkowych a jego źródłem są przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu.

Apelację od wyroku Sądu I instancji wniosła pozwana, zaskarżając go w zakresie punktów II i III wyroku oraz zarzucając naruszenie prawa procesowego (m.in. art. 233 § 1 i 278 § 1 k.p.c.) oraz naruszenie prawa materialnego (m.in. art. 189 k.p.c., art. 69 ust. 1 w zw. z art. 69 ust. 3 pr. bank. w zw. z art. art. 353¹ k.c., art. 58 § 1 i 2 k.c. zw. z art. 65 § 2 k.c.).

Na skutek apelacji pozwanej Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z 29 listopada 2020 r. zmienił wyrok Sądu I instancji w ten sposób, że: w punkcie drugim oddalił powództwo (pkt I.a), w punkcie trzecim nie obciążył powódki kosztami postępowania (pkt I.b) oraz nie obciążył powódki kosztami postępowania apelacyjnego (pkt II).

Sąd odwoławczy wskazał, że ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd I instancji są prawidłowe jedynie w zakresie w jakim przytaczają postanowienia umowy zawartej pomiędzy stronami i aneksów do tej umowy i w tym zakresie Sąd *ad quem* przyjął je za własne.

Jako wadliwe zostało natomiast ocenione ustalenie, że strony nie umówiły się co do głównego przedmiotu umowy.

Sąd podkreślił, że strony zawarły w umowie klauzulę waloryzacyjną i uzgodniły, że kwota kredytu wyrażona w CHF będzie określona na podstawie kursu kupna waluty CHF z tabeli kursowej pozwanego banku z dnia i godziny uruchomienia kredytu oraz że raty kapitałowo-odsetkowe spłacane będą w PLN po uprzednim ich przeliczeniu według kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej pozwanego banku

obowiązującej na dzień spłaty. Sąd nie podzielił przy tym stanowiska, że główne świadczenia stron określa wskazana wyżej klauzula waloryzacyjna.

W ocenie Sądu odwoławczego, o tym, jakie postanowienia umowy stanowią główne świadczenia stron umowy kredytu, decyduje art. 69 pr. bank. w brzmieniu obowiązującym na datę zawarcia umowy, tj. 30 stycznia 2006 r. Zawarta przez strony umowa spełniała wszystkie wymogi wynikające z tego przepisu.

Sąd zwrócił uwagę, że umowa kredytu waloryzowanego kursem CHF mieściła się w konstrukcji ogólnej umowy kredytu bankowego i stanowiła jej możliwy wariant (art. 353¹ k.c. w zw. z art. 69 pr. bank.). Jednocześnie nie ma podstaw do twierdzenia, że w obrocie prawnym doszło do wykształcenia się jakiegoś odrębnego, oryginalnego typu umowy bankowej, powiązanej w sposób szczególny z kursem złotego do walut obcych i tym samym zakładającej szczególny sposób określania wysokości zadłużenia kredytobiorcy.

Dopiero w wyniku nowelizacji pr. bank, która weszła w życie 26 sierpnia 2011 r., w ust. 2 art. 69 wprowadzono pkt 4a) stanowiący, że w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, umowa powinna zawierać szczegółowe zasady określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasady przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu oraz ust. 3, zgodnie z którym w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, kredytobiorca może dokonywać spłaty rat kapitałowo-odsetkowych oraz dokonać przedterminowej spłaty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w tej walucie. W tym przypadku w umowie o kredyt określa się także zasady otwarcia i prowadzenia rachunku służącego do gromadzenia środków przeznaczonych na spłatę kredytu oraz zasady dokonywania spłaty za pośrednictwem tego rachunku.

Powyższe nie oznacza jednak, w ocenie Sądu *ad quem*, że w umowach zawartych przed 26 sierpnia 2011 r. brak wskazania szczegółowych zasad określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu,

pozbawia te umowy *essentialium negotii*. Sąd powołał się w tym kontekście na zasadę *lex retro non agit* a przyjęcie odmiennego poglądu godziłoby w pewność obrotu prawnego.

W dalszej części uzasadnienia wyroku Sąd podkreślił, że rację miał sąd I instancji przyjmując, że postanowienia umowy zawarte w § 7 ust. 1 umowy kredytu stanowiącym, że kwota kredytu wyrażona w CHF jest określona na podstawie kursu kupna waluty CHF z tabeli kursowej pozwanego banku oraz § 12 ust. 5 tej umowy stanowiący, że raty kapitałowo-odsetkowe oraz raty odsetkowe spłacane są w PLN po uprzednim ich przeliczeniu według kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej pozwanego banku, kształtują prawa i obowiązki powódki, jako konsumenta, w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają jej interesy.

W implementującym dyrektywę Rady 93/13 EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. UE nr 95, s. 29; dalej jako: „dyrektywa 93/13”) art. 385¹ § 2 k.c. polski ustawodawca określił skutki wprowadzenia do umowy niedozwolonego postanowienia. Stwierdził mianowicie, że sankcją mającą zastosowanie w takim przypadku jest bezskuteczność *ex lege* niedozwolonego postanowienia, przy założeniu, że postanowienia określające główne świadczenia stron podlegają kontroli pod kątem abuzywności tylko wtedy, gdy nie zostały sformułowane jednoznacznie. Pozostałe postanowienia umowne podlegają takiej kontroli w każdym przypadku, gdy sąd ma wiedzę, że umowa zawarta została w relacji między przedsiębiorcą i konsumentem. Zgodnie z art. 385¹ § 2 k.c., jeżeli niedozwolone postanowienie umowne nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. Co do zasady zatem abuzywność niektórych postanowień umowy zawartej przez przedsiębiorcę z konsumentem nie oznacza nieważności umowy. Stwierdzenie, że postanowienie umowne ma cechy określone wart. 385¹ § 1 k.c. i podlega sankcji określonej wart. 385¹ § 2 k.c. wyłącza stosowanie w odniesieniu do umowy i tego postanowienia art. 58 § 3 k.c.

W ocenie Sądu odwoławczego, postulat wykładania postanowień umowy w miarę możliwości w sposób pozwalający utrzymać je w mocy jest szczególnie aktualny, gdy strony spełniły lub wymieniły już świadczenia przewidziane umową

i w jakimś przynajmniej zakresie osiągnęły cel, do zrealizowania którego zmierzały przez jej zawarcie. Sądowe stwierdzenie nieuczciwego charakteru postanowienia umownego powinno wówczas wiązać się z przywróceniem sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej znajdowałby się on, gdyby abuzywne postanowienie nie zostało w umowie zastrzeżone.

W niniejszej sprawie bank spełnił swoje świadczenie w całości, zaś powódka wykorzystwała zaciągnięty kredyt zgodnie z celem wskazanym w umowie, zatem cel, do którego zrealizowania zmierzały strony, został w znacznej części osiągnięty. W tej sytuacji należy dążyć do przywrócenia sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej znajdowałby się on, gdyby abuzywne postanowienie nie zostało w umowie zastrzeżone.

W ocenie Sądu II instancji nie bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy pozostaje fakt, że 3 stycznia 2012 r. strony zawarły aneks do umowy kredytu, w którym wprowadziły możliwość dokonania zmiany waluty spłaty z PLN na walutę waloryzacji w stosunku do rat wymagalnych po zawarciu aneksu. Od chwili wejścia tego aneksu w życie tj. od stycznia 2012 r. powódka spłacała kredyt w walucie waloryzacji tj. w CHF. Umowa kredytu zawarta została na 20 lat i płatność ostatniej raty przypadała na 10 stycznia 2025 r. Umowa była zatem wykonywana już przez 14 lat, w tym od chwili zawarcia aneksu z 3 stycznia 2012 r. przez niemal 8 lat.

W ocenie Sądu *ad quem* zawierając przedmiotowy aneks strony dokonały modyfikacji łączącego je stosunku prawnego, do czego miały prawo zgodnie z zasadą swobody umów.

Strony dały wyraz woli utrzymania umowy kredytu, w tym zawartej w niej klauzuli waloryzacyjnej z tym, że jeśli chodzi o klauzulę waloryzacyjną, nie sanowały jej postanowień z datą wsteczną tj. od momentu zawarcia umowy, natomiast przyjęły jej obowiązywanie do niewykonanej części umowy.

Sąd II instancji przyjął w konsekwencji, że eliminacja klauzuli waloryzacyjnej zawartej w umowie kredytu (w okresie do zawarcia aneksu) nie prowadzi do nieważności umowy ani nie wymaga zastąpienia nieuczciwego postanowienia umownego innym. W ocenie Sądu, w okresie do zawarcia aneksu z 3 stycznia 2012 r. możliwe jest funkcjonowanie umowy stron również po wyeliminowaniu z niej klauzuli

waloryzacyjnej. Do ewentualnego zastąpienia kwestionowanych postanowień umownych innymi musiałoby dojść jedynie wówczas, gdyby po wyeliminowaniu klauzuli abuzywnej nie było możliwe dalsze obowiązywanie umowy, zaś konsument mógłby zostać narażony na szczególnie niekorzystne konsekwencje, choćby w postaci rozwiązania umowy. Tego rodzaju sytuacja w niniejszej sprawie, w ocenie Sądu *ad quem*, nie występuje.

W stanie faktycznym niniejszej sprawy umowa kredytu po wyeliminowaniu postanowień abuzywnych nadal zawiera wszystkie elementy konieczne dla określenia treści stosunku prawnego, a w szczególności kwotę kredytu w PLN, okres kredytowania i terminy spłaty oraz wysokość oprocentowania. Sąd II instancji podzielił pogląd wyrażony w wyroku Sądu Najwyższego z 4 kwietnia 2019 r. III CSK 159/17, zgodnie z którym eliminacja abuzywnej klauzuli waloryzacyjnej nie prowadzi do zmiany wysokości i zasad ustalania oprocentowania. Nie ma tu znaczenia fakt, że bank najprawdopodobniej nie ustaliłby wysokości oprocentowania kredytu złotowego według stawki LIBOR, gdyby był świadomy abuzywności klauzuli waloryzacyjnej. Kryterium hipotetycznej woli stron mogłoby mieć znaczenie na tle art. 58 § 3 k.c., którego nie można jednak stosować w odniesieniu do skutków eliminacji niedozwolonych postanowień umownych.

Niezależnie od powyższych wywodów Sąd II instancji podzielił zarzut apelacji, że powódka nie posiada interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieważności umowy, gdyż przysługuje jej dalej idące roszczenie o zapłatę.

Powódka wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu II instancji zaskarżając go w części, w jakiej Sąd ten zmienił wyrok Sądu I instancji i oddalił powództwo, oraz formułując w skardze zarzuty naruszenia prawa materialnego, tj.: art. 189 k.p.c.; art. 385¹ § 1, 3 i 4 k.c. w zw. z art. 3 ust. 2 dyrektywy 93/13 w zw. z art. 65 § 1 i 2 k.c.; art. 58 § 3 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 i 2 pkt 2 pr. bank. w zw. z art. 353¹ k.c.

W oparciu o powyższe zarzuty powódka wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonym zakresie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi II instancji, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i rozstrzygnięcie sprawy co do istoty. Ponadto, powódka wniosła o zasądzenie od strony pozwanej

kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm prawem przepisanych.

Pozwana złożyła odpowiedź na skargę, w której wniosła o oddalenie skargi powódki oraz o zasądzenie od powódki na swoją rzecz zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna podlegała uwzględnieniu.

Ocena zasadności zarzutów skargi kasacyjnej wymaga przypomnienia ugruntowanego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości oraz Sądu Najwyższego w przedmiotowej materii.

Po pierwsze, system ochrony interesów konsumentów (a tego dotyczy rozpoznawana sprawa) opiera się na założeniu, że konsument jest stroną słabszą niż przedsiębiorca zarówno pod względem możliwości negocjacyjnych, jak i ze względu na stopień poinformowania (zob. np. wyroki TSUE: z 21 kwietnia 2016 r., Radlinger i Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, pkt 63; z 26 marca 2019 r., Abanca Corporación Bancaria i Bankia, C-70/17 i C-179/17, EU:C:2019:250, pkt 49). Ustalenie przez prawo krajowe ram prawnych ochrony zagwarantowanej konsumentom przez dyrektywę 93/13 nie może zmienić zakresu i – w związku z tym – istoty tej ochrony, podważając tym samym wzmocnienie skuteczności wspomnianej ochrony poprzez przyjęcie jednolitych zasad dotyczących nieuczciwych warunków, które to wzmocnienie było zamiarem prawodawcy Unii Europejskiej, co zostało wskazane w motywie dziesiątym dyrektywy 93/13. Sąd nie może zostać uprawniony do zmiany treści nieuczciwych warunków, bez przyczyniania się do wyeliminowania zniechęcającego skutku wywieranego na przedsiębiorców poprzez zwyczajne i proste niestosowanie tych nieuczciwych warunków wobec konsumentów (zob. np. wyrok TSUE z 21 stycznia 2015 r., Unicaja Banco i Caixabank, C-482/13, C-484/13, C-485/13 i C-487/13, EU:C:2015:21, pkt 31 i przytoczone tam orzecznictwo). Warunki ustalone przez prawa krajowe, do których odnosi się art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, nie mogą stanowić zagrożenia dla istoty prawa, jakie konsumenci wywodzą z tego przepisu w interpretacji orzecznictwa Trybunału polegającego na niezwiązaniu warunkiem uznanym za nieuczciwy (wyrok

TSUE z 26 marca 2019 r., Abanca Corporación Bancaria i Bankia, C-70/17 i C-179/17, EU:C:2019:250, pkt 71).

Po drugie, oceny tego, czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17 (OSNC 2019, Nr 1, poz. 2)). Samo jej wykonanie nie jest zatem okolicznością decydującą o tym, iż postanowienie nie ma charakteru abuzywnego.

Art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że warunek umowny uznany za nieuczciwy należy co do zasady uznać za nigdy nieistniejący, tak by nie wywoływał on skutków wobec konsumenta. W związku z tym sądowe stwierdzenie nieuczciwego charakteru takiego warunku powinno mieć co do zasady skutek w postaci przywrócenia sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej znajdowałby się on w braku rzeczonego warunku (wyrok TSUE z 26 marca 2019 r., Abanca Corporación Bancaria i Bankia, C-70/17 i C-179/17, EU:C:2019:250, pkt 61).

Po trzecie, w orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi wątpliwości, że postanowienia umowy (regulaminu) określające zarówno zasady przeliczenia kwoty udzielonego kredytu na złotówki przy wypłacie kredytu, jak i spłacanych rat na walutę obcą, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej mają charakter niedozwolonych postanowień umownych (zob. np. wyrok SN z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21). Abuzywność umów kredytów indeksowanych i denominowanych w walucie obcej (frankach szwajcarskich) nie wyczerpuje się w klauzulach kształtujących mechanizm indeksacji (zob. np. wyroki SN z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, Nr 2, poz. 20; z 21 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 459/22). Za takie uznawane są też postanowienia odnoszące się do ustalonego w walucie obcej mechanizmu waloryzacji świadczeń (określane niekiedy jako „klauzule ryzyka walutowego”), które wiążą się z obciążeniem kredytobiorcy - konsumenta nieograniczonym ryzykiem zmiany kursu waluty i związanym z tym ryzykiem zwiększenia kosztu kredytu (zob. wyroki TSUE z 20 września 2017 r., C-186/16, Andriuc i in., ECLI:EU:C:2017:703, pkt 37; z 20 września 2018 r., C-51/17, OTP Bank i OTP Faktoring, ECLI:EU:C:2018:750, pkt 68;

z 14 marca 2019 r., C-118/17, Dunai, EU:C:2019:207, pkt 48; z 3 października 2019 r., C- 260/18, Dziubak, EU:C:2019:819, pkt 44, wyrok SN z 30 września 2020 r., I CSK 556/18).

Po czwarte, nie budzi też wątpliwości, że stwierdzenie niedozwolonego charakteru postanowienia w umowie kredytu może uzasadniać uznanie umowy za nieważną (zob. np. uchwałę składu siedmiu sędziów SN z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56; uchwałę SN z 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20, OSNC 2021, nr 6, poz. 40; postanowienie SN z 6 lipca 2021 r., III CZP 41/20, „Monitor Prawniczy” 2021, nr 15, s. 775; wyroki TSUE z 3 października 2019 r., C-260/18, Dziubak; z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, I.W., R.W. przeciwko Bank BPH S.A.). Dyrektywa 93/13 umożliwia sądowi rozpoznającemu sprawę uwzględnienie żądania stwierdzenia nieważności umowy opartego na nieuczciwym charakterze warunku, jeżeli zostanie stwierdzone, że warunek ten jest nieuczciwy i że umowa nie może dalej obowiązywać bez takiego warunku (zob. podobnie wyrok TSUE z 14 marca 2019 r., Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, pkt 56).

Jeżeli eliminacja niedozwolonego postanowienia umownego doprowadzi do takiej deformacji regulacji umownej, że na podstawie pozostałej jej treści nie da się odtworzyć treści praw i obowiązków stron, to nie można przyjąć, iż strony pozostają związane pozostałą częścią umowy. Koresponduje to z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG, który przewiduje, że nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków (zob. np. wyroki SN: z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 459/22).

W wyroku z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, Trybunał Sprawiedliwości UE orzekł, że wykładni art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy dokonywać w ten sposób, że z jednej strony nie stoją one na przeszkodzie temu, by sąd krajowy usunął jedynie nieuczciwy element warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, w wypadku gdy odstraszający cel tej dyrektywy jest realizowany przez krajowe przepisy ustawowe regulujące korzystanie z niego, o ile element ten

stanowi odrębne zobowiązanie umowne, które może być przedmiotem indywidualnej kontroli pod kątem nieuczciwego charakteru. Z drugiej strony przepisy te stoją na przeszkodzie temu, by sąd odsyłający usunął jedynie nieuczciwy element warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, jeżeli takie usunięcie sprowadzałoby się do zmiany treści tego warunku poprzez zmianę jego istoty.

W wyroku Sądu drugiej instancji wyrażony został pogląd, iż Sad powódka nie posiada interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieważności umowy, gdyż przysługuje jej dalej idące roszczenie o zapłatę.

W związku z tym należy przypomnieć, że w świetle ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego możliwość dochodzenia roszczenia o zwrot zapłaconych rat kredytu nie eliminuje interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieistnienia stosunku prawnego w związku z nieważnością umowy kredytu. Interes prawny – o którym mowa w art. 189 k.p.c. – należy postrzegać elastycznie, z uwzględnieniem celowościowej wykładni tego pojęcia, szeroko pojmowanego dostępu do sądów oraz konkretnych okoliczności sprawy. Powód zachowuje interes prawny w zgłoszeniu powództwa o ustalenie nieistnienia (nieważności) stosunku prawnego, jeżeli mimo przysługującego mu powództwa o świadczenie na podstawie spornego stosunku prawnego ze stosunku tego wynikają inne, dalej idące skutki, których dochodzenie w drodze powództwa o zapłatę nie jest możliwe lub aktualne. W takich stanach faktycznych jedynie powództwo o ustalenie nieistnienia tego stosunku prawnego – z uwzględnieniem procesowych skutków wyroku o ustalenie, w szczególności granic prawomocności materialnej – może w pełny sposób zaspokoić interes prawny powoda, zapobiec potencjalnym sporom między stronami na przyszłość, a zatem w definitywny sposób rozstrzygnąć niepewną sytuację prawną związaną ze spornym stosunkiem prawnym (zob. m. in. uzasadnienie uchwał SN z 17 grudnia 1993 r., III CZP 171/93, OSNCP 1994, nr 7-8, poz. 149 i z 20 października 2015 r., III CZP 27/15, OSNC 2016, Nr 3, poz. 31; wyroki SN z 2 lipca 2015 r., V CSK 640/14; z 2 lutego 2006 r., II CK 395/05; z 25 lutego 2022 r., II CSKP 87/22; z 23 kwietnia 2021 r., II CSK 9/21).

Powódka domagając się uznania, iż umowa po eliminacji postanowień abuzywnych, nie może dalej wiązać stron, ma interes prawny w ustaleniu

nieważności umowy, a ujmując ściśle – nieistnienia stosunku umownego kredytu bankowego. Żądanie ustalenia nieistnienia stosunku prawnego może być „w ramach skrótu myślowego” określone jako żądanie ustalenia nieważności umowy - zmierza ono wówczas do ustalenia nieistnienia stosunku prawnego, mogącego wynikać z zawartych przez strony umów, następnie ocenionych przez stronę jako nieważne (uchwała SN z 23 września 2010 r., III CZP 57/10, OSNC 2011, Nr 2, poz. 14). W wyroku SN z 6 listopada 2015 r., II CSK 56/15, wyrażono nawet pogląd, że orzeczenie o ustaleniu nieistnienia umownego stosunku prawnego, gdy powód żądał ustalenia nieważności umowy mającej być źródłem tego stosunku, a podane przez niego okoliczności faktyczne uzasadniały wniosek, iż umowa nie została zawarta, nie stanowi naruszenia art. 321 § 1 k.p.c. (podobnie wyrok SN z 17 lutego 2016 r., III CSK 148/15). Akceptacja tego niezwykle liberalnego podejścia co do sposobu formułowania żądania w sprawach o ustalenie z art. 189 k.p.c. mogła wynikać z tego, że ustalenie nieważności umowy w istocie oznacza ustalenie nieistnienia stosunku prawnego lub prawa (zob. wyrok SN z 11 stycznia 2024 r., II CSKP 23, OSNC 2024, Nr 7-8, poz. 75).

Rację należy przyznać Sądowi Apelacyjnemu, iż umowa kredytu bankowego jest umową nazwaną podlegającą regulacji art. 69 pr. bank. Zgodnie z ust. 1 tego przepisu, bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej i zwrotu wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty. Zatem bank zobowiązuje się do wydania określonej sumy pieniężnej, a kredytobiorca do zwrotu wykorzystanej sumy kredytu i zapłacenia odsetek kapitałowych. Regulacja powyższa nie eliminuje dopuszczalności ukształtowania stosunku kredytowego zgodnie z kryteriami zasady swobody umów (art. 353¹ k.c.). To jednak również oznacza, że kontrola treści umowy kredytu powinna uwzględniać granice swobody umów wyznaczone przede wszystkim treścią art. 353¹ k.c. oraz art. 58 k.c.

Stwierdzenie nieważności umowy mieści się w zakresie sankcji, jaką dyrektywa 93/13 przewiduje w związku z wykorzystywaniem przez przedsiębiorcę nieuczciwych postanowień umownych (wyrok SN z 27 czerwca 2024 r., II CSKP 2168/22). Nie negując faktu, iż umowa kredytu waloryzowanego kursem CHF mieści

się w konstrukcji ogólnej umowy kredytu bankowego i stanowi jej możliwy wariant, nie można tracić z pola widzenia konieczności oceny jej poszczególnych postanowień w świetle przepisów o postanowieniach niedozwolonych oraz ich wpływu na ocenę skuteczności umowy w ogólności w przypadku uznania, iż postanowienia w niej zawarte nie wiążą konsumenta.

Przy dokonywaniu wykładni przepisu prawa Unii należy uwzględniać nie tylko jego brzmienie, lecz także jego kontekst oraz cele regulacji, której część on stanowi (zob. wyrok TSUE z dnia 10 lipca 2019 r., *Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände*, C-649/17, EU:C:2019:576, pkt 37). Wyeliminowanie abuzywnych klauzul przeliczeniowych nie prowadzi do utrzymania w mocy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej (franków szwajcarskich) jako kredytu złotowego oprocentowanego według stawki LIBOR (wyrok SN z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22); to samo dotyczy kredytu denominowanego kursem CHF (wyrok SN z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22). W wyroku z 6 marca 2019 r. (C-70/17 i C-179/17, *Abanca Corporación Bancaria SA i Bankia SA*, pkt 54) Trybunał Sprawiedliwości UE wykluczył, aby sąd krajowy mógł zmieniać treść nieuczciwych warunków zawartych w umowach. Nie byłoby zatem możliwe zastąpienie przez sąd postanowień niedozwolonych innymi, polegającymi np. na wprowadzeniu do umowy stawki WIBOR w miejsce oprocentowania według stawki LIBOR (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22; z 19 maja 2022 r., II CSKP 797/22).

Nie można przy tym tracić z pola widzenia faktu, iż zarówno w nowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego, jak i w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wskazuje się, że w przypadku umów kredytu tego rodzaju mamy do czynienia ze znaczącą nierównowagą kontraktową ze szkodą dla konsumenta w przypadku nałożenia na niego nieograniczonego ryzyka kursowego (zob. wyrok TSUE z 10 czerwca 2021 r., od C-776/19 do C-782/19, *BNP Paribas Personal Finance SA* oraz *BNP Paribas Personal Finance SA i Procureur de la République*, ECLI:EU:C:2021:470). Skutek w postaci ponoszenia nieograniczonego ryzyka kursowego przez kredytobiorcę powoduje znaczną nierówność praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta. Jak słusznie wskazuje się w orzecznictwie, gdyby rzeczywiście zostało należycie wyjaśnione znaczenie zmiany kursu waluty i ponoszonego ryzyka, to racjonalny kredytobiorca nie decydowałby się na kredyt

powiązany z kursem waluty obcej w sposób wadliwy w perspektywie jego spłacania przez kilkadziesiąt lat, chyba że z okoliczności sprawy wyraźnie wynikało co innego. Poza tym, gdyby kredytujący bank zamierzał w wystarczający sposób poinformować kredytobiorcę będącego osobą fizyczną – konsumentem o niebezpieczeństwach wynikających z kredytu powiązanego z kursem waluty obcej, to nie proponowałby w ogóle zawierania takich umów kredytowych, zdając sobie sprawę jako profesjonalista, że umowa taka może zostać łatwo oceniona jako nieuczciwa (wyrok SN z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, OSNC 2020, Nr 7-8, poz. 64).

Ponadto modyfikacja umowy przez uzupełnienie jej luk byłaby sprzeczna z celem zapobiegania kolejnym naruszeniom, co jest istotą dyrektywy 93/13. Przedsiębiorca, mając świadomość braku sankcji, mógłby w dalszym ciągu stosować nieuczciwe praktyki oraz abuzywne klauzule, bowiem wiedziałby, że jedyną karą byłoby zastąpienie niedozwolonych postanowień innymi, co pozostawałoby bez wpływu na ważność wadliwego stosunku prawnego. Taki wniosek wynika z ugruntowanego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, zgodnie z którym, gdyby sąd krajowy mógł zmieniać treść nieuczciwych warunków zawartych w umowach, takie uprawnienie mogłoby zagrażać realizacji długoterminowego celu ustanowionego w art. 7 dyrektywy 93/13. Uprawnienie to przyczyniłoby się bowiem do wyeliminowania zniechęcającego skutku wywieranego na przedsiębiorców poprzez zwykły brak stosowania takich nieuczciwych warunków wobec konsumentów, ponieważ nadal byłiby oni zachęceni do stosowania rzeczonych warunków wiedząc, że nawet gdyby miały one być unieważnione, to jednak umowa mogłaby zostać uzupełniona w niezbędnym zakresie przez sąd krajowy, tak aby zagwarantować w ten sposób interes rzeczonych przedsiębiorców (zob. np. wyroki TSUE: z 14 czerwca 2012 r., C-618/10, Banco Español de Crédito SA, ECLI:EU:C:2012:349; z 30 kwietnia 2014 r., C-26/13, Kásler i Káslerné Rábai; z 26 marca 2019 r., C-70/17 i C-179/17, Abanca Corporación Bancaria SA i Bankia SA).

Jak wskazano w uchwale pełnego składu SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22 (OSNC 2024, Nr 12, poz. 118), mającej moc zasady prawnej, w razie niemożności ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

Sąd Najwyższy wskazał ponadto, że w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów.

Sąd Apelacyjny w niniejszej sprawie powinien zatem rozważyć, czy w świetle powyższego abuzywność niektórych postanowień umowy nie wpływa na ocenę skuteczności (ważności) umowy. W konsekwencji zaś uznania, że umowa bez postanowień niedozwolonych nie może być uznana za skutecznie wiążącą (według kryteriów abuzywności ocenianych w chwili zawarcia umowy), konieczne jest ustalenie, czy nie zachodzi sytuacja, w której świadczenia stron okazały się nienależne i podlegają zwrotowi na zasadach określonych w art. 410 i n. k.c. Zgodnie bowiem z powołaną uchwałą SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, jeżeli w wykonaniu umowy kredytu, która nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bank wypłacił kredytobiorcy całość lub część kwoty kredytu, a kredytobiorca dokonywał spłat kredytu, powstają samodzielne roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia na rzecz każdej ze stron. Zatem jeżeli w następstwie zastosowania przedstawionych reguł umowa kredytu stała się trwale bezskuteczna (nieważna), świadczenia spełnione na jej podstawie powinny być postrzegane jako świadczenia nienależne w rozumieniu art. 410 § 2 k.c. (zob. np. wyroki SN: z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; uchwałę SN z 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20, OSNC 2021, nr 6, poz. 40). Natomiast w wyroku z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, Sąd Najwyższy uznał, że świadczenie spełnione (nadpłacone) przez kredytobiorcę na podstawie postanowienia abuzywnego co do zasady podlega zwrotowi, choćby kredytobiorca był równolegle dłużnikiem banku.

Zawarcie przez strony aneksu do umowy kredytu, który umożliwia spłatę bezpośrednio w CHF, nie eliminuje abuzywności klauzul przeliczeniowych. Nie można przyjąć, by zgoda na aneksowanie umowy kredytu było równoznaczne z wyrażeniem wolnej i świadomej zgody na rezygnację z przysługujących konsumentowi uprawnień, to jest przywrócenia sytuacji w jakiej znajdowałby się on

w braku nieuczciwych warunków. Wykładni art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy natomiast dokonywać w ten sposób, że sąd krajowy jest zobowiązany do stwierdzenia nieuczciwego charakteru warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, nawet jeżeli warunek ten został przez te strony zmieniony. Takie stwierdzenie pociąga za sobą przywrócenie sytuacji, w jakiej znajdowałby się konsument w braku warunku, którego nieuczciwy charakter został stwierdzony, chyba że konsument przez zmianę nieuczciwego warunku zrezygnował z takiego przywrócenia w drodze swobodnej i świadomej zgody (zob. wyrok SN z 28 lipca 2023 r., II CSKP 611/22). Sąd Apelacyjny nie stwierdził natomiast, by powódka zawierając aneks do umowy taką wolę wyraziła (zob. wyrok SN z 20 lutego 2025 r., II CSKP 1582/22).

W art. 385¹ § 1 k.c. określono sankcję, jaką dotknięte jest niedozwolone postanowienie umowne, polegającą na tym, że „nie wiąże” ono konsumenta. Na gruncie dyrektywy 93/13 bezpośrednim odpowiednikiem art. 385¹ k.c. jest jej art. 6 ust. 1, także w związku z art. 7 ust. 1. Zgodnie z art. 6 ust. 1 dyrektywy państwa członkowskie stanowią, że na mocy prawa krajowego nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków. W świetle zaś art. 7 ust. 1 dyrektywy zarówno w interesie konsumentów, jak i konkurentów państwa członkowskie zapewnią stosowne i skuteczne środki mające na celu zapobieganie dalszemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami.

Obecnie w judykaturze Sądu Najwyższego dominuje pogląd, że klauzule zastrzeżone w umowie kredytu powiązanego z walutą obcą kształtujące mechanizm indeksacji/denominacji określają główne świadczenie kredytobiorcy (zob. np. wyroki SN: z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr 2, poz. 20; z 21 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 459/22). W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej również podkreśla się, że za postanowienia umowne mieszczące się w pojęciu „głównego przedmiotu umowy” w rozumieniu art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 należy uważać te, które określają podstawowe świadczenia

w ramach danej umowy i które z tego względu charakteryzują tę umowę (zob. wyroki: z 30 kwietnia 2014 r., C-26/13, Kásler i Káslerné Rábai; z 26 lutego 2015 r., C-143/13, Matei, ECLI:EU:C:2015:127; z 23 kwietnia 2015 r., C-96/14, Van Hove, ECLI:EU:C:2015:262; z 20 września 2017 r., C-186/16, Andriuc i in.). Za takie uznawane są również postanowienia określone jako „klauzule ryzyka walutowego, które wiążą się z obciążeniem kredytobiorcy – konsumenta ryzykiem zmiany kursu waluty i związanym z tym ryzykiem zwiększenia kosztu kredytu (zob. wyroki TSUE: z 20 września 2017 r., C-186/16, Andriuc i in.; z 20 września 2018 r., C-51/17, OTP Bank i OTP Faktoring; z 14 marca 2019 r., C-118/17, Dunai; z 3 października 2019 r., C-60/18, Dziubak).

Art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 przewiduje, że nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków (zob. np. wyroki SN: z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 459/22).

Obowiązywanie umowy po wyłączeniu z niej nieuczciwych postanowień jest w takim przypadku niemożliwe. Wyeliminowanie bowiem abuzywnych klauzul przeliczeniowych nie prowadzi do utrzymania w mocy kredytu indeksowanego kursem CHF jako kredytu złotowego oprocentowanego według stawki LIBOR (wyroki SN: z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22; z 13 kwietnia 2022 r., II CSKP 15/22; z 26 kwietnia 2022 r., II CSKP 550/22; z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22; z 30 maja 2023 r., II CSKP 1536/22; z 21 lutego 2024 r., II CSKP 891/23; z 20 lutego 2025 r., II CSKP 1582/22); to samo dotyczy kredytu denominowanego kursem CHF (wyrok SN z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22). W takiej sytuacji umowy kredytu muszą zostać uznane za nieważne.

Po wyeliminowaniu abuzywnych klauzul umowa kredytu byłaby niezrozumiała oraz sprzeczna z intencją stron ją zawierających. Takie przekształcenie umowy stanowiłoby zatem zmianę głównego jej przedmiotu, co jest niemożliwe. Przepisy dyrektywy 93/13 stoją na przeszkodzie temu, aby sąd krajowy usunął jedynie nieuczciwy element warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą

a konsumentem, jeżeli takie usunięcie sprowadzałoby się do zmiany treści tego warunku poprzez zmianę jego istoty (wyrok TSUE z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, Bank BPH).

Ochrona przyznana przez dyrektywę 93/13 nie może być ograniczona jedynie do okresu wykonania umowy zawartej z konsumentem przez przedsiębiorcę, ale obowiązuje również po wykonaniu tej umowy. Tak więc o ile w przypadku stwierdzenia nieważności zawartej między konsumentem a przedsiębiorcą umowy z powodu nieuczciwego charakteru jednego z jej warunków do państw członkowskich należy uregulowanie, w drodze ich prawa krajowego, skutków tego, o tyle musi się to odbyć z poszanowaniem ochrony przyznanej konsumentowi przez tę dyrektywę, w szczególności przez zapewnienie przywrócenia sytuacji prawnej i faktycznej, jaka istniałaby w braku zaistnienia takiego nieuczciwego warunku (zob. wyrok TSUE z 16 marca 2023 r., C-6/22, M.B. i in., ECLI:EU:C:2023:216).

Powyższe ustalenia prowadzą do wniosku, iż zasadne okazały się zarzuty skargi kasacyjnej odnośnie dopuszczalności ustalenia istnienia stosunku kredytu oraz wpływu aneksu na związanie stron umową, co w niniejszej sprawie wiąże się z koniecznością dokonania ponownej oceny przez Sąd *ad quem* skuteczności umowy kredytu z uwzględnieniem wskazanych kryteriów.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

Piotr Telusiewicz

Adam Doliwa

Kamil Zaradkiewicz

[M.O.]

[r.g.]